

**Folyamatban levő munkák.** – Több más terv és kezdeményezés között számol be a rovat a RION. nemzetközi füzetek megindításáról, a 2006 elején megrendezendő „Lexikográfia és névtan” című szimpóziumról, a Toszkán Nagyhercegség 1841-es összeírásának névtani szempontú feldolgozásáról, és a DI. (nem füzetekben, hanem kötetekben) való megjelenéséről. Szó esik a névtan felsőoktatási megjelenéséről: a Sassari-ban, Sienában, Lipszében és Koppenhágában zajló névtani kurzusokról is (214, 215–6, 588–9, 591).

**Névyakorisági vizsgálatok.** – A rovat ENZO CAFFARELLI két feldolgozását adja közre: a legnépesebb olasz tartomány, Lombardia vezetéknéveinek statisztikai, demográfiai és tipológiai jellegzetességeit írja le, illetve Észak-Itália három (részben vegyes lakosságú) határmenti tartományának leggyakoribb vezetéknéveit mutatja be, statisztikai adatait kommentálva (225–51, 593–612).

**Nekrológok.** – ARRIGO CASTELLANI olasz és TOMÁS BUESA OLIVER spanyol tudóstól búcsúznak.

**3. A folyóirat ismertett számának magyar vonatkozású részletei.** – Az ismertett (illetve megemlített) munkák: HAJDÚ MIHÁLY: Válogatott tanulmányok; HOFFMANN ISTVÁN szerk.: Helynévtörténeti tanulmányok 1. (152–3); Névtani Értesítő 27. szám (533–4); SZABÓ T. ATTILA Erdélyi történeti helynévgyűjtésének két újabb kötete: a két Küküllő megye és Torda-Aranyos megye (174–5); S. DÁVID EMESE: Magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek utónévkönyve és BRENNER-ERB-KNIPF: Magyarországi német utónevek jegyzéke (175–6); KOI BALÁZS és SZOPOS ANDRÁS PhD-dolgozata (545); TAKÁCS TIBOR: Sorsunk a nevünkben (546). – A folyamatban lévő munkák, tervek között a folyóirat hírt ad a Magyar Nyelvtudományi Társaság Névtani tagozatának megalakulásáról (591–2). – Az „Események” rovatban a XXII. ICOS kongresszusról készült tárgyszerű beszámoló felsorolja a magyar résztvevők nevét és előadásai címét. – A 2004. év bibliográfiái összefoglalójában szerepel FÁBIÁN ZSUZSANNA-nak HAJDÚ MIHÁLY „Általános és magyar névtan” című könyvéről készített recenziója (630).

FÁBIÁN ZSUZSANNA

### NAMENKUNDLICHE INFORMATIONEN 85–86. (2004)

Szerkesztette ERNST EICHLER – KARLHEINZ HENGST – DIETLIND KRÜGER.  
Leipziger Universitätsverlag, Leipzig, 2004. 421 lap.

1. A Namenkundliche Informationen (NI) 1964 óta évente egyszer megjelenő folyóirat, melyet a Lipszei Egyetem Névkutató Munkaközössége ad ki. A szerkesztőbizottság tagjai: ERNST EICHLER, DIETLIND KRÜGER, KARLHEINZ HENGST. A folyóirat a névtudománynak szinte minden területéről (földrajzi nevek, személynevek, névelmélet, módszertani kérdések stb.) közöl cikkeket. Rendszeresen olvashatunk benne kritikákat a világ különböző országaiban megjelent névtani kiadványokról; kezdettől fogva szemlézik a legtekintélyesebb névtani kérdésekkel foglalkozó szakfolyóiratokat, köztük immár tíz éve a Névtani Értesítőt is. A folyóirat német nyelvű, de a szakkikkekről angol nyelvű összefoglalás is készül.

## 2. A folyóirat legújabb számának tartalma:

**A szerkesztő előszava.** – ERNST EICHLER, 1964–1984–2004. Visszapillantás és tekintés Uppsala és Pisa [a nemzetközi névtudományi kongresszusok] között (13–5).

**Tanulmányok.** – VOLKER KOHLHEIM és KARLHEINZ HENGST két lehetőséget mutat be az idegen névrendszerek leírására a német nyelvben. A tulajdonnévrendszeren belül megkülönböztetnek értelmi (mentális) és nyelvi megvalósulási szférákat: az előbbi az agyban tárolt információ a tulajdonnévi jelről, az utóbbi pedig a nevek konkrét, egyedi hangtani vagy grafikus megvalósulása. A mentális szférában helyezkedik el a személynév síkja (pl. *Margarete*), a megvalósulási szférában a névváltozatok síkja, melyben hangtani változatokat: [ˈgre:tʃ], [gre:tʃ], [gri:tʃ] és grafikus (írásbeli) változatokat: *Margarete*, *Grete*, *Gretel*, *Gretchen*, *Gret*, *Griet* különböztetnek meg. Az emikus módszer a földrajzi nevek leírására is alkalmas (17–31). JAROMÍR KRŠKO a ragadványnevek rendszerének keletkezési körülményeit, működését vizsgálja egy-egy településen belül és települések között, szociálpszichológiai módszerrel (33–45). GERO LIETZ a volt NDK területén található helynevek nemzetiszocialista, majd a szovjet (megszállási) övezetben történő átkereszteléséről és sorsuk későbbi alakulásáról ír, 1933-tól napjainkig (47–59). ROSA KOHLHEIM és VOLKER KOHLHEIM tanulmánya Bayreuth utcanévtörténetét mutatja be a középkortól napjainkig. Több száz dokumentum felhasználásával ismertetik az egyes történeti korszakok névadási szokásait, a névadás motivációit, valamint a városnévrendszerben maradó nyomokat hagyó gazdasági, kulturális és politikai változásokat (79–119). GERHARD KOß érdekes és humoros írásában részletesen taglalja a német márkanév létrejöttének körülményeit, valamint a napjaink keresztneveiben és családneveiben fellelhető változásokat. Külön fejezetben foglalkozik a megváltozott becenévdívtal, valamint a humoros írások és szitkok névhasználatával (119–41). DIETLIND KRÜGER J. K. Rowling Harry Potter-történeteinek német, holland, svéd, orosz, francia, lengyel és cseh fordításai alapján arra keresi a választ, hogy milyen személynév-típusok fordulnak elő szak- és szépirodalmi szövegekben, s milyen problémák merülhetnek fel, ha irodalmi szövegek névanyagát egyik nyelvről a másikra fordítjuk (141–65). Ezt követi ANDREA BRENDLER és FRANCESCO IODICE 2002. április 26-án, Hamburgban készített interjúja Maurizio Maggiani olasz regényíróval, melyből az írói névadás számos módszertani fogása tárul fel előttünk (165–73). WALTER WENZEL, az ismert szlavista a 16–18. századi anyakönyvek és más források gazdag személy- és földrajzinév-anyaga alapján három, Lipcse körzetében található helységnév, *Kulkwitz*, *Meusdorf* és *Schkölen* eredetét tárja fel (175–80). KLAUS MÜLLER a művésznevekkel foglalkozó tanulmányában az eredeti személynév és a művésznév formai összefüggéseivel és különbségeivel foglalkozik, majd a névváltoztatás motivációit veszi sorra (181–6). ZOFIA ABRAMOWICZ a białystoki zsidók csúfnevekre visszavezethető családneveit vizsgálja a 19–20. század fordulójának anyakönyvei alapján (187–200). LENARDA DACEWICZ a szláv környezetben élő zsidó lakosság személynévrendszerének átalakulását vizsgálja a 16–19. század között a régi Podlasie vajdaságban, Litvánia nyugati határa közelében (201–8).

**Recenziók, új kiadványok.** – Angol, belga, bolgár, cseh, finn, kazah, lengyel, litván, magyar, német, osztrák, orosz, svájci, svéd, szlovák kiadványokat ismertetnek (201–340).

**Folyóiratszemle.** – Muttersprache 113/4, 114/1–3. számai (Wiesbaden, 2003–2004); Der Sprachdienst 47/5–6, 48/1–6. évfolyamai (Wiesbaden, 2003–2004); Rivista Italiana di

Onomastica 8/1, 9/2. számai (Róma, 2002–2003); Names 48/1–49/3. és 50/1–51/2. számai (New York, 2001–2004); Névtani Értesítő 25. (Budapest, 2003) (341–8).

**Közlemények, méltatások.** – A folyóirat beszámol az Észak-Kaukázus főiskoláinak tudományos tanácskozásáról (Majkop, 2002) (349–51); a szlavisták 13. nemzetközi kongresszusáról (Ljubljana, 2003) (353–5); a Rudolf Šrámek 70. születésnapjára rendezett konferenciáról (Šlapanice, Csehország, 2004) (357–60); a Bajor-osztrák Névutató Munkaközösség 3. találkozójáról (Regensburg, 2004) (361–4); a „Régi helynevek toldalékai” címen 2004-ben tartott uppsalai szimpóziumról (365–8); a határvidéki névkincs-csel foglalkozó 3. konferenciáról (Pobierowo, Lengyelország, 2004) (369–72); a kora középkori névadást vizsgáló nemzetközi és interdiszciplináris tanácskozásról (Mühlheim an der Ruhr, 2004) (373–7); valamint a szamarai körzet névkutatását ismertető új kiadványokról (379–81). A lapban végső búcsút vesznek Bogusław Krejától (1931–2002), Johannes Schultheistől (1936–2003), Kiss Lajostól (1922–2003) és Friedhelm Hinzétől (1931–2004) (383–97); s köszöntik Gerhard Koßt, Rudolf Šrámeket és Karlheinz Hengstet 70., Rudolf Großét pedig 80. születésnapja alkalmából (399–408).

**Krónika.** – A folyóirat utolsó rovata a legfontosabb névtudományi rendezvényekről számol be 2003. november 20. és 2004. november 17. között.

VINCZE LÁSZLÓ

## BLÄTTER FÜR OBERDEUTSCHE NAMENFORSCHUNG 40–41. (2003–2004)

Szerkesztette WOLF-ARMIN FRHR. V. REITZENSTEIN.  
Verband für Orts- und Flurnamenforschung in Bayern.  
München, 2004. 220 lap

1. A felnémet névkutatás évkönyvét eddig nem recenzálta a Névtani Értesítő, ezért a 2003–2004-es összevont kötet ismertetése előtt helyénvaló a kiadványról néhány általános információt előrebozsátanunk. A Bajor Település- és Dülőnévkutató Szövetség periodikája 1958-ban indult, kezdetben évi egy kötettel, később azonban több összevont évfolyam is napvilágot látott. (Az egyes évfolyamok fontosabb tanulmányainak listája függelékben megtalálható a kiadvány végén. A kötetek formátuma A5-ös.) Az impreszum szerint a kiadvány a Bajor Oktatási, Kulturális, Tudományos és Művészeti Minisztérium, valamint több megyei tanács anyagi támogatását élvezi. Az évkönyvet VON REITZENSTEIN báró szerkeszti, akinek a neve tanulmányíróként már 1965-ben feltűnik e periodika hasábjain (vö. 218). A nyilván nem a legifjabb generációhoz tartozó szerkesztő szellemi-tudományos vitalitását jelzi, hogy az aktuális kötet nyitó tanulmánya (közel 140 lapon!), továbbá a Szemle (Schrifttum) rovat recenzióinak többsége tőle származik.

2. Az első tanulmányt tehát (Gázlónevek vagy poronimák Bajorországban; 5–143), amely a német vízneveknek egy speciális fajtáját, a gázlóneveket (görög alapú terminussal *poronimák*-at) tárgyalja monografikus részletességgel, a szerkesztő, V. REITZENSTEIN jegyzi. Bevezetőjében kifejti, hogy a névtípus nagyon régi, és számos nyelvből dokumentálható